

تحلیل و سطح‌بندی پتانسیل‌های اکوتوریسم و تأثیر آن در توسعه پایدار، با استفاده از مدل چند متغیره topsis (منطقه موردی: استان مازندران)

محمد رضا زند مقدم^۱ سپیده حبیبی کوتنائی^{*۲}

۱. استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان

چکیده

صنعت گردشگری به ویژه بوم‌گردی، به عنوان رویکردی جدید برای توسعه همزیستی انسان و طبیعت، به منظور بهره‌وری اقتصادی، امروزه در توسعه مناطق جایگاه چشمگیری یافته است. استان مازندران به سبب طبیعت بکر و زیبا، در این راستا از مزیت قابل توجهی برخوردار است. هدف از این مطالعه معرفی استان مازندران به عنوان یکی از قطب‌های طبیعت‌گردی می‌باشد. یافته‌های تحقیق حاکی از توانایی‌های این منطقه در زمینه صنعت نوپای اکوتوریسم از جمله موقعیت جغرافیایی خاص خود و داشتن آب و هوایی مطبوع به ویژه در فصل بهار و تابستان و بهره‌مندی از مناظر چشم‌نواز طبیعی، ظرفیت تبدیل شدن به یکی از قطب‌های طبیعت‌گردی را دارا می‌باشد. مانع اساسی و ضعف بزرگ در راه رسیدن به این هدف، به تعدد تصمیم‌گیران، مسائل مدیریتی و ضعف در زیرساخت‌ها بر می‌گردد. هدف اصلی این پژوهش شناسایی و تحلیل جاذبه‌ها و شناخت قابلیت‌های اکوتوریسم استان مازندران در شاخه‌های گوناگون این صنعت و سپس سطح‌بندی استان بر اساس ۹ شاخص اصلی جهت جذب اکوتوریست می‌باشد. روش تحقیق در این پژوهش، بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت، توصیفی و موردی می‌باشد که ضمن جمع‌آوری اطلاعات اکوتوریسم استان و دسته‌بندی آن، توسط مدل TOPSIS به سطح‌بندی توانمندی‌های استان پرداخته شده است. بر اساس امتیاز نهائی تاپسیس از لحاظ توان‌های اکوتوریسم شهرستان‌های (ساری، چالوس، سوادکوه، رامسر، نور) در سطح خوب و شهرستان‌های (جویبار، نوشهر، نکا، قائم‌شهر) در سطحی ضعیف قرار گرفته‌اند. نتایج حاصله در این پژوهش بیانگر آن است که در اکثر موارد، استان از لحاظ شاخص‌های اکوتوریسم در وضعیت خوبی قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: برنامه‌ریزی، اکوتوریسم، تحلیل و سطح‌بندی، استان مازندران، toposis.

* مسئول مکاتبات: sepidehhabibik@yahoo.com

مقدمه

مازندران علاوه بر این که در جوار بزرگترین دریاچه جهان (دریای خزر) قرار گرفته، ۹ دریاچه کوچک و ۴ تالاب نیز در نواحی جلگه‌ای و ارتفاعات دارد. همچنین جنگل‌ها، جلگه‌ها و دره‌ها همچون جنگل‌های بابل و آمل با صخره‌های بلند، دره‌های عمیق، رودخانه‌ها، چشمه سارهای متعدد، آبشارهای مرتفع، پوشش گیاهی رنگارنگ، حیات وحش متنوع، چشمه‌های آبگرم، بیلاق بی‌نظیر و فضاهای روستایی از ویژگی‌های این مجموعه جنگلی است که از قابلیت سیاحتی ممتاز و با ارزشی برخوردار است و نیز جنگل‌های چالوس و دره‌های جنگلی که از جمله این دره‌ها می‌توان به دره‌های چالوس، تجن، تلار، نکا، جنت رودبار و دو هزار و سه هزار اشاره کرد. از میان این دره‌ها، دره چالوس با تونلی طولانی به دره رودخانه کرج متصل می‌شود و گردنه و آبشار هزار چم را همراه با چشم اندازهای بلند کوهستانی و جلوه‌های روستایی سحرانگیز در برمی‌گیرد و یکی از بی‌نظیرترین دره‌های جنگلی - کوهستانی جهان است. استان مازندران دارای دره‌های کوهستانی است که عمدتاً در میان قله مرتفع قرار گرفته‌اند و جولانگاه رودخانه‌های دایمی پرآب و خروشان هستند که حواشی آنها را باغ و مزرعه فراگرفته است.

از میان این دره‌های کوهستانی، دره یوش-بلده و دره اشکور با چشم‌اندازهای بی‌نظیر طبیعی، باشکوه‌ترین صحنه‌های طبیعت مازندران را به نمایش گذاشته‌اند. جنگل‌های نکا، جلگه‌ها - مازندران، جنگل‌های ساری - کیاسر و سوادکوه، جنگل‌های تنکابن و رامسر نیز از دیگر جاذبه‌های طبیعی این استان سبز است.

این استان با آثار تاریخی همچون قلعه بلده، مجموعه صفوی فرح آباد، پل محمد حسن خان، کاخ تمیشان، را در بر دارد و در تمام فصول نقطه سبزی برای گردشگران داخلی و خارجی است. جنگل‌های تنکابن و رامسر نیز مجموعه جنگلی سرسبز با بارندگی فراوان به جنگل‌های دو هزار، جنت رودبار و اشکورات نیز معروف است. این جنگل‌ها بین دریا و کوهستان قرار گرفته‌اند. این جنگل یکی از بی‌نظیرترین مناطق جنگلی ایران و جهان است که جاذبه‌های سیاحتی و تفریحی فراوانی دارد.

اهداف تحقیق

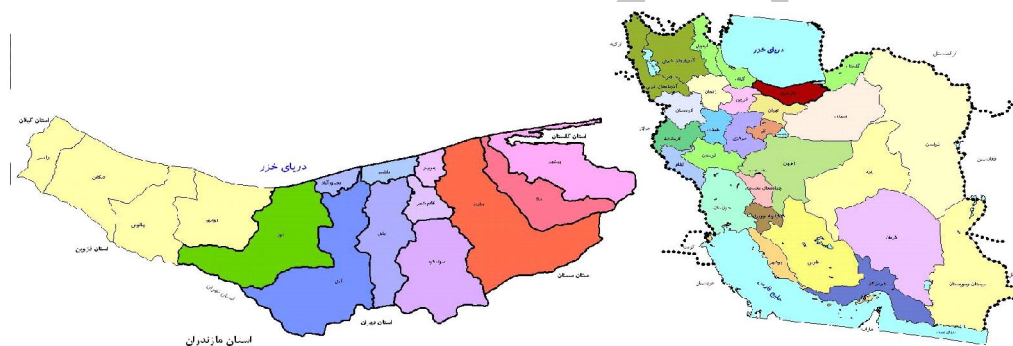
- ۱- شناخت بیشتر ظرفیت‌های صنعت اکوتوریسم استان و ارائه راهکار جهت جذب گردشگر به استان
- ۲- تحلیل و سطح‌بندی توان‌های اکوتوریسم استان مازندران

روش و نوع تحقیق

این تحقیق بر اساس روش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی به بررسی توان‌های گردشگری استان می‌پردازد. ابزار گردآوری این تحقیق به صورت کتابخانه‌ای، اسنادی، مصاحبه، مشاهده، جدول و بانک‌های اطلاعاتی می‌باشد.

موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

استان مازندران با مساحت ۲۳۷۵۶.۴ کیلومترمربع ۱.۴۶ درصد مساحت کل کشور را تشکیل می‌دهد. این استان بین ۳۵ درجه و ۴۷ دقیقه تا ۳۶ و ۳۵ دقیقه عرض شمالی و ۵۰ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۵۴ درجه و ۱۰ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است. مرز شمالی آن دریای خزر، مرز جنوبی آن استان‌های تهران، قزوین و سمنان، مرز غربی آن استان گیلان و مرز شرقی آن استان گلستان می‌باشد.

رتبه‌بندی و سطح‌بندی شهرستان‌های استان مازندران بر اساس انواع جاذبه‌های اکوتوریسم با استفاده

تکنیک تاپسیس

تکنیک اولویت‌بندی به وسیله شباهت به وضعیت ایده آل (TOPSIS) یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره است که در سال ۱۹۸۱ به وسیله هوانگ و یون ارایه گردید. در این روش m گزینه به وسیله n شاخص مورد ارزیابی قرار می‌گیرد (طواری و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۱). اصل اساسی تاپسیس این است که گزینه انتخابی باید دارای کمترین فاصله از وضعیت ایده‌آل (بهترین حالت) و دورترین فاصله از وضعیت ایده‌آل منفی (بدترین حالت) داشته باشد. به عبارت دیگر در این روش، میزان فاصله یک عامل با عامل ایده‌آل مثبت و منفی سنجیده می‌شود و این خود معیار درجه‌بندی و اولویت‌بندی عوامل است (شفیعی رودپشتی و میرغفوری، ۱۳۸۷: ۱۴). جهت بهره‌گیری از این تکنیک مراحل زیر به اجرا گذاشته می‌شود:

مرحله اول: تشکیل ماتریس داده‌ها بر اساس n آلترناتیو و m شاخص.

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

در واقع، ماتریس پایه ما در اینجا همان تعداد جاذبه‌های اکوتوریسم برای هر شهرستان (جدول 1) بوده که به عنوان شاخص خام قلمداد شده و جهت سطح‌بندی با استفاده از مدل تاپسیس مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جدول ۱: ماتریس اولیه شاخص‌های اکوتوریسم استان مازندران

شهرستان‌ها شاخص‌ها	ساری	بابل	رامسر	بابلسر	تنکابن	چالوس	نوشهر	آمل	بهشهر	نور	سوادکوه	جویبار	قائم‌شهر	نکا	جمع
طرح سالم سازی نوار ساحلی	31	0	5	17	8	3	2	0	4	22	0	5	0	1	98
جنگل	2	8	2	4	3	8	1	2	2	2	16	1	1	1	53
پارک ملی، مناطق حفاظت شده وشکارگاه	4	2	2	2	7	6	1	7	1	1	9	1	1	1	45
آبشار	3	2	3	1	4	3	1	11	3	7	1	1	1	5	46
چشمه و آب معدنی	12	5	17	1	8	1	1	10	1	3	12	1	3	1	76
دریاچه وتالاب ومرداب	7	1	1	7	5	4	2	3	2	1	4	6	2	1	46
رودخانه	6	8	1	1	11	6	4	6	5	9	18	3	2	1	81
مناطق نمونه گردشگری	9	3	6	2	3	6	2	5	6	6	6	2	2	2	60
کوه	5	1	21	1	6	24	5	8	25	4	5	1	1	3	110

منبع: سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان مازندران

مرحله دوم: استاندارد نمودن داده‌ها و تشکیل ماتریس استاندارد (بی‌مقیاس) از طریق رابطه زیر:

$$R_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m a_{ij}^2}}$$

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ r_{m1} & r_{m2} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

در این مرحله، اقدام به استاندارد کردن و یک‌دست کردن داده‌های خام جدول ۱ شده که نتایج در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲: ماتریس استاندارد شده شاخص‌ها

کوه	مناطق نمونه گردشگری	رودخانه	دریاچه و تالاب و مرداب	چشمه و آب‌معدنی	آبشار	پارک ملی، مناطق حفاظت شده و شکارگاه	جنگل	طرح سالم سازی نوار ساحلی	ساری
0.1164	0.5	0.2183	0.4762	0.4269	0.1875	0.2535	0.0961	0.7153	ساری
0.0233	0.1667	0.2911	0.0680	0.1779	0.125	0.1267	0.3844	0	بابل
0.4887	0.3333	0.0364	0.0680	0.6048	0.1875	0.1267	0.0961	0.1154	رامسر
0.0233	0.1111	0.0364	0.4762	0.0356	0.0625	0.1267	0.1922	0.2923	بابلسر
0.1396	0.1667	0.4003	0.3401	0.2846	0.25	0.4436	0.1442	0.1846	تنکابن
0.5585	0.3333	0.2183	0.2721	0.0356	0.1875	0.3802	0.3844	0.0692	چالوس
0.1164	0.1111	0.1456	0.1361	0.0356	0.0625	0.0634	0.0481	0.0461	نوشهر
0.1862	0.2778	0.2183	0.2041	0.3557	0.6875	0.4436	0.0961	0	آمل
0.5818	0.3333	0.1820	0.1361	0.0356	0.1875	0.0634	0.0961	0.0923	بهشهر
0.0931	0.3333	0.3275	0.0680	0.1067	0.4375	0.0634	0.0961	0.5076	نور
0.1164	0.3333	0.6550	0.2721	0.4269	0.0625	0.5703	0.7689	0	سوادکوه
0.0233	0.1111	0.1092	0.4082	0.0356	0.0625	0.0634	0.0481	0.1154	جویبار
0.0233	0.1111	0.0728	0.1361	0.1067	0.0625	0.0634	0.0481	0	قائم‌شهر
0.0698	0.1111	0.0364	0.0680	0.0356	0.3125	0.0634	0.0481	0.0231	نکا

منبع: محاسبات نگارنده

مرحله سوم: تعیین وزن هر یک از شاخص‌ها و ایجاد ماتریس بی‌مقیاس وزین (V):

$$V_{ij} = R_{ij} \times W_{n \times n} = \begin{bmatrix} v_{11} & \dots & v_{1j} & \dots & v_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ v_{m1} & \dots & v_{mj} & \dots & v_{mn} \end{bmatrix}$$

از آن جایی که اهمیت شاخص‌ها (در اینجا انواع اکوتوریسم) یکسان نیست بنابراین بسته به اهمیت هر شاخص به شاخص‌های دیگر در اکوتوریسم استان به صورت کارشناسی شده وزنی به هر شاخص اختصاص داده شده که با اعمال این وزن در جدول ۲، نتایج جدول ۴ حاصل آمده است.

جدول ۳: وزن دهی

کوه	مناطق نمونه گردشگری	رودخانه	دریاچه و تالاب و مرداب	چشمه و آیمعدنی	آبشار	پارک ملی، مناطق حفاظت شده و شکارگاه	جنگل	طرح سالم سازی نوار ساحلی	شاخصها
0.17	0.10	0.13	0.08	0.12	0.08	0.07	0.09	0.16	وزن دهی

منبع: محاسبات نگارنده

جدول ۴: جدول استاندارد موزون

کوه	مناطق نمونه گردشگری	رودخانه	دریاچه و تالاب و مرداب	چشمه و آیمعدنی	آبشار	پارک ملی، مناطق حفاظت شده و شکارگاه	جنگل	طرح سالم سازی نوار ساحلی	شاخصها
0.0198	0.05	0.0284	0.0381	0.0512	0.015	0.0177	0.0086	0.1144	ساری
0.0040	0.0167	0.0378	0.0054	0.0213	0.01	0.0089	0.0346	0	بابل
0.0831	0.0333	0.0047	0.0054	0.0726	0.015	0.0089	0.0086	0.0185	رامسر
0.0040	0.0111	0.0047	0.0381	0.0043	0.005	0.0089	0.0173	0.0628	بابلسر
0.0237	0.0167	0.0520	0.0272	0.0342	0.02	0.0311	0.0130	0.0295	تنکابن
0.0949	0.0333	0.0284	0.0218	0.0043	0.015	0.0266	0.0346	0.0111	چالوس
0.0198	0.0111	0.0189	0.0109	0.0043	0.005	0.0044	0.0043	0.0074	نوشهر
0.0317	0.0278	0.0284	0.0163	0.0427	0.055	0.0311	0.0086	0	آمل
0.0989	0.0333	0.0237	0.0109	0.0043	0.015	0.0044	0.0086	0.0148	بهشهر
0.0158	0.0333	0.0426	0.0054	0.0128	0.035	0.0044	0.0086	0.0812	نور
0.0198	0.0333	0.0852	0.0218	0.0512	0.005	0.0399	0.0692	0	سوادکوه
0.0040	0.0111	0.0142	0.0327	0.0043	0.005	0.0044	0.0043	0.0185	جویبار
0.0040	0.0111	0.0095	0.0109	0.0128	0.005	0.0044	0.0043	0	قائم‌شهر
0.0119	0.0111	0.0047	0.0054	0.0043	0.025	0.0044	0.0043	0.0037	نکا

منبع: محاسبات نگارنده

مرحله چهارم و پنجم: مشخص نمودن حالت‌های ایده‌آل مثبت و ایده‌آل منفی (بالاترین و پایینترین حالت هر شاخص):

$$A^+ = \{(\max V_{ij} | j \in J), (\min V_{ij} | j \in J') | i = 1, 2, \dots, m\} = \{v_1^+, v_2^+, \dots, v_j^+, \dots, v_n^+\}$$

$$A^- = \{(\min V_{ij} | j \in J), (\max V_{ij} | j \in J') | i = 1, 2, \dots, m\} = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_j^-, \dots, v_n^-\}$$

جدول ۵: حالت‌های ایده‌آل مثبت و منفی (بالاترین و پایین‌ترین میزان برای هر شاخص)

کوه	مناطق نمونه گردشگری	رودخانه	دریاچه و تالاب و مرداب	چشمه و آبمعدنی	آبشار	پارک ملی، مناطق حفاظت شده و شکارگاه	جنگل	طرح سالم سازی نوار ساحلی
A ⁺	0.05	0.0852	0.0381	0.0726	0.055	0.0399	0.0692	0.1144
A	0.0111	0.0047	0.0054	0.0043	0.005	0.0044	0.0043	0

منبع: محاسبات نگارنده

جدول ۶: حالت‌های ایده‌آل مثبت و منفی برای شهرستان‌ها

کوه	مناطق نمونه گردشگری	رودخانه	دریاچه و تالاب و مرداب	چشمه و آبمعدنی	آبشار	پارک ملی، مناطق حفاظت شده و شکارگاه	جنگل	طرح سالم سازی نوار ساحلی
	A ⁺		A ⁺					A ⁺
A			A					
		A	A	A ⁺				
A	A	A	A ⁺	A	A			
				A				
	A			A	A	A	A	
					A ⁺			A
A ⁺				A		A		
			A			A		
		A ⁺			A	A ⁺	A ⁺	A
A	A			A	A	A	A	
A	A			A	A	A	A	A
	A	A	A	A		A	A	

منبع: محاسبات نگارنده

مرحله ششم: تعیین معیار فاصله‌ای برای آلترناتیو ایده‌آل (S_i^+) و آلترناتیو حداقل (S_i^-):

$$= S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^+)^2}; i = 1, 2, \dots, m$$

فاصله گزینه i ام از ایده‌آل مثبت

$$= S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2}; i = 1, 2, \dots, m$$

فاصله گزینه i ام از ایده‌آل منفی

جدول ۷: فاصله هر شهرستان از حالت‌های ایده‌آل مثبت و منفی (بهترین و بدترین وضعیت)

نکا	قائم‌شهر	جویبار	سوادکوه	نور	بهشهر	آمل	نوشهر	چالوس	تنکابن	بابلسر	رامسر	بابل	ساری
0.199	0.204	0.193	0.152	0.141	0.161	0.162	0.192	0.124	0.145	0.174	0.153	0.182	0.125
7	0	4	3	8	2	5	4	5	6	6	3	5	3
0.022	0.01	0.034	0.122	0.098	0.101	0.08	0.022	0.105	0.076	0.072	0.109	0.049	0.153
4	6	6	5	5	0	8	4	8	8	1	1	0	9

منبع: محاسبات نگارنده

مرحله هفتم: محاسبه نزدیکی نسبی گزینه (A_i) به وضعیت ایده‌آل:

$$SL_i^+ = \frac{S_i^-}{S_i^+ + S_i^-}; 0 \leq SL_i^+ \leq 1; i = 1, 2, \dots, m$$

جدول ۸: نزدیکی نسبی هر شهرستان به وضعیت ایده‌آل (امتیاز نهایی)

نکا	قائم‌شهر	جویبار	سوادکوه	نور	بهشهر	آمل	نوشهر	چالوس	تنکابن	بابلسر	رامسر	بابل	ساری
0.100	0.046	0.151	0.445	0.409	0.385	0.329	0.104	0.459	0.345	0.292	0.415	0.211	0.551
9	7	8	8	9	2	9	3	4	3	3	8	7	2

منبع: محاسبات نگارنده

مرحله هشتم: رتبه‌بندی آلترناتیوها بر اساس میزان SL_i^+ به ترتیب نزولی، در این راستا $SL_i^+ = 1$ نشان

دهنده بالاترین رتبه و $SL_i^+ = 0$ نیز نشان دهنده کمترین رتبه است. در نهایت، با توجه به میزان SL_i^+ ،

شهرستان‌ها به طبقه (ضعیف) 0 تا 20، متوسط 20 تا 40، خوب 40 تا 60، بسیار خوب 60 تا 80،

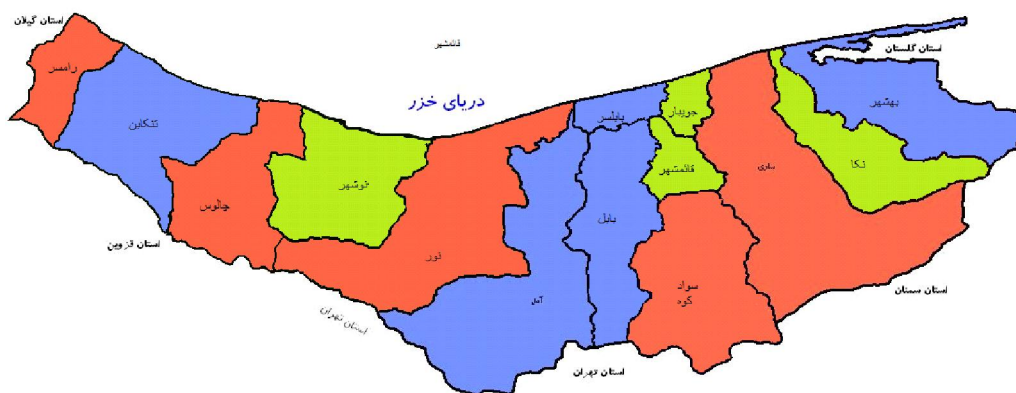
عالی (80 تا 1) سطح‌بندی گردیده‌اند که نتایج حاصله در جدول 9 و نقشه 1 آمده است.

جدول ۹: رتبه‌بندی نهایی و سطح‌بندی شهرستانهای استان از لحاظ پتانسیل اکوتوریسم با استفاده از مدل تاپسیس

رتبه	سطح	نام شهرستان
1	خوب	ساری
2	خوب	چالوس
3	خوب	سوادکوه
4	خوب	رامسر
5	خوب	نور
6	متوسط	بهشهر
7	متوسط	تنکابن
8	متوسط	آمل
9	متوسط	بابلسر
10	متوسط	بابل
11	ضعیف	جویبار
12	ضعیف	نوشهر
13	ضعیف	نکا
14	ضعیف	قائم‌شهر

منبع: محاسبات نگارنده

طبق جدول شماره ۹ و بر اساس امتیاز نهایی تاپسیس از لحاظ توان‌های اکوتوریسم شهرستان‌های (ساری، چالوس، سوادکوه، رامسر، نور) در سطح خوب و شهرستان‌های (جویبار، نوشهر، نکا، قائمشهر) در سطحی ضعیف قرار گرفته‌اند.

نقشه ۱: سطح‌بندی نهایی شهرستان‌های استان مازندران بر اساس جاذبه‌های اکوتوریسم با استفاده از تکنیک تاپسیس

نتیجه‌گیری

در این پژوهش، ابتدا شهرستان‌های استان مازندران از لحاظ استعداد بالقوه در نوع اکوتوریسم با استفاده از جاذبه‌های هر شهرستان، به کمک مدل موريس سطح‌بندی گردید و شهرستان‌های مستعد برای توسعه توریسم شناسایی و معرفی شد. در جدول زیر شهرستان‌های برتر از لحاظ استعداد اکوتوریسم آمده است.

جدول ۱۰: اولویت‌بندی شهرستان‌های استان جهت برنامه‌ریزی و توسعه اکوتوریسم بر اساس استعداد آنها

پتانسیل‌های اکوتوریسم	شهرستان‌های مستعدتر
طرح سالم سازی نوار ساحلی	ساری، نور، بابلسر، تنکابن
جنگل	سواد کوه، بابل، چالوس، بابلسر
پارک ملی، مناطق حفاظت شده و شکارگاه	سواد کوه، آمل، تنکابن، چالوس
آبشار	آمل، نور، نکا، تنکابن
چشمه و آب معدنی	رامسر، سواد کوه، ساری، آمل
دریاچه و تالاب و مرداب	ساری، بابلسر، جویبار، تنکابن
رودخانه	سواد کوه، تنکابن، نور، بابل
مناطق نمونه گردشگری	ساری، بهشهر، نور، سواد کوه
کوه	بهشهر، چالوس، رامسر، آمل

منبع: محاسبات نگارنده

بر اساس نتایج مدل موريس در مجموع شهرستان ساری مستعدترین شهرستان استان مازندران از لحاظ اکوتوریسم می‌باشد و پس از آن شهرستان‌های (سوادکوه، چالوس، رامسر، نور، تنکابن) در الویت‌های بعدی می‌باشند. سایر شهرستان‌ها استعداد پایین‌تری در این زمینه دارا می‌باشند.

همچنین نتایج تکنیک تاپسیس نیز با اندکی بالا و پایین، بر نتایج حاصله از مدل موريس صحت می‌گذارد؛ چرا که براساس نتایج این تکنیک شهرستان‌های ساری، چالوس، سواد کوه، رامسر، نور، بهشهر و تنکابن به عنوان مستعدترین شهرستان‌ها در زمینه اکوتوریسم در استان معرفی گردیدند.

امروزه وقتی صحبت از صنعت به میان می‌آید در اذهان عمومی مقوله تکنولوژی و فناوری مجسم می‌شود و هنگامی که بحث بر سر درآمد است، به نظر می‌رسد که بیشتر منابع درآمدی در ارتباط با فناوری و تکنولوژی است. در کنار این صنایع، صنعت نوپایی پدید آمده که فن و فناوری در آن ابزاری بیش نیست.

در این صنعت نوظهور جاذبه‌های طبیعی عامل توسعه می‌شوند. این صنعت نوظهور که اکوتوریسم نام دارد، در میان کشورها به ویژه کشورهای توسعه یافته چنان جایگاهی یافته است که از آن به عنوان واقعیت مهم قرن بیست و یکم یاد می‌کنند. کشور پهناور ایران با دارا بودن جاذبه‌های منحصر به فرد و شرایط آب و هوایی متنوع در تمامی فصول توانایی جذب اکوتوریست را از سراسر دنیا دارد. در این میان استان مازندران با مساحت معادل 23756.4 کیلومتر مربع دارای موقعیتی خاص و تا حدودی منحصر به فرد است. نکته قابل توجه این که منطقه یاد شده علی‌رغم وجود نیروهای بالقوه و بالفعل در زمینه طبیعت‌گردی از درد محرومیت از امکانات و تسهیلات مورد نیاز گردشگران رنج می‌برد. اهم چالش‌های پیش روی صنعت اکوتوریسم منطقه عبارتند از: تنگنای زیربنایی، ارتباطی و حمل و نقل، اقامتی، پذیرایی، مدیریتی و سازماندهی، اطلاع‌رسانی و بازاریابی. فقدان یک سازمان متولی در امر سازماندهی اکوتوریسم باعث عدم شکوفایی این صنعت نوپا در استان شده و باعث شده منطقه با وجود تمام پتانسیل‌های اکوتوریسمی از این صنعت محروم باشد. این عامل به همراه شناخت ناکافی طبیعت‌گردان از منطقه، زمینه در انزوا قرار گرفتن منطقه را فراهم کرده است. این در حالی است که اکوتوریسم در چارچوب ظرفیتهای آن، تحول اقتصادی و اجتماعی عظیمی را در استان موجب می‌شود.

دستاورد این پژوهش این است که توجه به اکوتوریسم به عنوان پایدارترین ابزار گردشگری عامل توسعه درون‌زا در استان مازندران احساس می‌شود و این مهم به دست نمی‌آید جز با یک برنامه هدفمند، آینده‌نگر، یک‌پارچه و توجه به عناصر ترکیبی شکل دهنده این صنعت یعنی حمل و نقل، جاذبه‌ها و خدمات و اطلاعات و تبلیغات.

منابع و مآخذ:

- ۱- الوانی، م.، پیروزیخت، م. ۱۳۸۵. فرآیند مدیریت جهانگردی، تهران، دفتر پژوهشهای فرهنگی.
- ۲- تاجر، ع.، حدادی، ب. ۱۳۸۸. طبیعت گردی پایدار، مجله معماری و ساختمان، شماره هجدهم.
- ۳- درام، ا.، مور، آ. ۱۳۸۸. مقدمه ای بر برنامه ریزی مدیریت اکوتوریسم، ترجمه رنجبر، م، انتشارات آبیژ، چاپ اول.
- ۴- رضوانی، ع. ۱۳۸۰. نقش اکوتوریسم در حفاظت محیط زیست، فصلنامه علمی محیط شناسی سازمان محیط زیست، شماره ۳۱.
- ۵- رنجبریان، ب.، زاهدی، م.، ۱۳۸۸. خدمات صنعت گردشگری، نشر چهار باغ.
- ۶- زالی، ح. ۱۳۷۴. فیتوسوسیولوژی و حیات وحش میانکاله، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس.
- ۷- زاهدی، ش.، ۱۳۸۵. مبانی توریسم اکوتوریسم پایدار با تاکید بر محیط زیست، انتشارات دانشگاه طباطبایی. چاپ اول
- ۸- زارعی، ص. ۱۳۸۷. تعیین درجه توسعه نیافتگی مناطق استان فارس"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز
- ۹- زند مقدم، م. ۱۳۹۰. بررسی نقش توانمندیهای گردشگری طبیعی در رشد و توسعه پایدار مهدیشهر
- ۱۰- _____ . جاذبه های طبیعی و قابلیت های توسعه گردشگری در قشم جهت گردشگر. همایش ملی قشم و چشم انداز آینده
- ۱۱- زنگی آبادی، ع. ۱۳۸۶. شناخت پتانسیل های گردشگری بخش باغ بهادران و برنامه ریزی توسعه آن، شهرداریها، شماره ۷۸.
- ۱۲- عموزاد، م.، درویش، ع. ۱۳۷۳. بررسی های زیست محیطی پرندگان آبی مهاجر و تالاب میانکاله و خلیج گرگان، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- ۱۳- قدیمی، ق. ۱۳۷۸. نرخ اکوتوریسم و تاثیر آن بر مناطق حفاظت شده، مجموعه مقالات همایش طبیعت گردی و اکوتوریسم زنجان
- ۱۴- مرسلی، ا. ۱۳۷۴. تعیین درجه توسعه یافتگی مناطق روستایی استان زنجان" پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی

۱۵- منصوری، ت. ۱۳۷۵. "محاسبه درجه توسعه یافتگی شهرستان های استان تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی تهران

16- Gholami, M, Rahdanfar, M, Sadat Shahzeidi, S, , No. 3. 2012. Assessment of Natural Tourism in the Lorestan Province using TOPSIS model, Iran, European Journal Scientific Research, Vol. 73

17- Maleki, S, Hatami, D, Jadidoleslam, M.2012. An analysis on prioritizing tourism capacities of rural regions of Izeh city using TOPSIS model, Iran, International Journal of Modern Engineering Research, Vol. 2

18- Yoon, K. and C. L. Hwang.1980. "TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution)- A Multiple Attribute DecisionMaking", a paper to be published

Archive of SID